

Харківська державна академія дизайну і мистецтв
Факультет «Аудіовізуального мистецтва та Медіатехнологій»
Кафедра «Фотомистецтва та Візуальних практик»

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра
«Underground Artists of Amsterdam»
соціальний проблемний відеонарис

Виконав студент 4 курсу
спеціальності 021
«Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»
ОПП «Фотомистецтво та візуальні практики»
Прокопчук Андрій Олександрович

Керівник: доктор філософії з культурології,
старший викладач кафедри ФВП ХДАДМ
Мусієнко Ольга В'ячеславівна

Харків 2026

Харківська академія дизайну та мистецтв
Факультет «Аудіовізуальне мистецтво та заочне навчання»
Кафедра «Візуальних практик» / денна форма навчання
Освітньо кваліфікаційний рівень «Бакалавр»
Напрямок підготовки 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»

Затверджую

Завідувач кафедри візуальних практик

М.С. СВИНАРЕНКО

13 квітня 2026 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Прокопчук Андрій Олександрович

1. Тема проєкту: Авторський аудіовізуальний документальний твір «Artists of the Underground» (Митці під землею) у форматі соціального відеонарису.

Керівник проєкту (роботи) Мусієнко О.В.

Затверджені наказом вищого навчального закладу від «23» жовтня 2025 року

2. Строк подання студентом проєкту (роботи) травень 2026

3. Вихідні дані до проєкту (роботи): Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- Обґрунтування актуальності теми
- Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів
- Аналіз аналогів
- Розробка авторської концепції рішення теми

- Композиційний пошук образотворчих засобів втілення задуму
- Технологічні та графічні засоби виконання оригіналів
- Висновки
- Список літератури
- Ілюстративні матеріали

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис Завдання видав	Дата Завдання прийняв
Розділ 3	СУПРУН О. Д. Кандидат технічних наук, доцент.		
Розділ 2	ПРИСЯЖНЕНКО О. В. Старший викладач кафедри ФВП.		

7. Дата видачі завдання вересень 2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ З\П	Назва етапів дипломного проєкту	Строк виконання етапів проєкту (роботи)	Примітка
1	Затвердження теми дипломної роботи	Жовтень	
2	Аналіз аналогів	Жовтень-Листопад	
3	Розробка авторської концепції, рішення теми	Листопад-грудень	
4	Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму	Грудень	
5	Затвердження ескізів та рішення теми	Грудень-січень	
6	Систематизація інформації до пояснювальної записки	Лютий	

7	Виконання оригіналів дипломної роботи	Квітень	
8	Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи	Березень-травень	
9	Захист дипломної роботи	Червень	

Студент _____ ПРОКОПЧУК А.О.

Керівник проекту _____ МУСІЄНКО О.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АВТОРСЬКОГО ВІЗУАЛЬНОГО ПРОЄКТУ.....	
1.1. Обґрунтування вибору жанру та формату аудіовізуального твору....	9
1.2. Тема та ідея дипломного проєкту.....	10
1.3. Конфлікт як смислотворчий елемент авторського твору.....	12
1.4. Концепція та художній задум проєкту.....	13
1.5. Аналіз сучасних аудіовізуальних творів-аналогів.....	14
1.6. Візуальна мова, стилістика та образна система проєкту.....	17
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ.....	
2.1. Збір та систематизація візуального й теоретичного матеріалу.....	19
2.2. Розробка цільової аудиторії та визначення призначення.....	20
2.3. Соціокультурний контекст проєкту.....	23
2.4. Сценарна структура (візуальний наратив) проєкту.....	23
2.5. Художні та технічні засоби виразності.....	25
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ АВТОРСЬКОГО ВІЗУАЛЬНОГО ПРОЄКТУ.....	
3.1. Апробація технічного обладнання та засобів.....	27
3.2. Експлікація як технологічна схема реалізації.....	28
3.3. Композиційне та проєктне рішення.....	29
3.4. Монтажні та постпродакшн-рішення.....	30

3.5. Кошторис реалізації проєкту.....	32
3.6. Опис готового результату та його презентаційна форма.....	33
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ.....	39

ВСТУП

Актуальність теми дипломного проєкту зумовлена глибокими трансформаціями сучасного мистецького середовища, в якому митець змушений існувати в умовах постійного напруження між внутрішньою потребою самовираження та зовнішніми вимогами ринку.

У сучасному культурному просторі мистецтво дедалі частіше функціонує як продукт, що підлягає комерціалізації, а художник — як суб'єкт, який змушений адаптувати свою творчість до умов попиту, медійності та соціальних очікувань. У такій ситуації постає ключове питання: чи можливо зберегти автентичність та внутрішню свободу в процесі творчої діяльності.

Особливої актуальності ця проблематика набуває в контексті андеграундних мистецьких практик, які традиційно позиціонуються як альтернатива офіційній культурі та комерційному мистецтву. Саме в цьому середовищі зберігається прагнення до щирості, експерименту та незалежності, що робить його важливим об'єктом дослідження.

Водночас, сучасні аудіовізуальні засоби фіксації ставлять під сумнів саму можливість повноцінного відтворення живого досвіду людини. Образ митця у кадрі завжди залишається фрагментарним, неповним, таким, що вислизає від остаточного визначення. Таким чином, проблематика проєкту виходить за межі соціального аналізу і переходить у площину філософського осмислення природи автентичності та можливостей її репрезентації.

Проблематика дослідження полягає у протиставленні живої, змінної природи творчого суб'єкта та спроб її фіксації за допомогою аудіовізуальних засобів.

Метою дипломного проєкту є створення авторського аудіовізуального твору у форматі соціального проблемного відеонарису, який досліджує життя незалежних митців та розкриває питання автентичності як процесу, що не піддається повному фіксуванню.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**: дослідити соціокультурний контекст існування андеграундних митців у сучасному місті; здійснити відбір героїв, які репрезентують різні форми творчого самовираження; зафіксувати їхню діяльність у природному середовищі засобами документального спостереження; виявити та передати внутрішній конфлікт між творчістю та зовнішніми соціально-економічними умовами; сформувати цілісне авторське візуальне висловлювання.

Об'єкт дослідження – незалежні митці сучасного урбаністичного середовища.

Предмет дослідження – процес творчого самовираження та його аудіовізуальна репрезентація.

Методологія дослідження базується на поєднанні документального спостереження, аналізу візуальних образів, порівняльного аналізу аудіовізуальних творів та практичного експерименту в процесі зйомки.

Практичне значення кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у створенні завершеного аудіовізуального проєкту, придатного для демонстрації на студентських кінофестивалях та незалежних культурних платформах.

Наукова новизна проєкту полягає у поєднанні соціального аналізу андеграундної культури з філософським осмисленням неможливості повного фіксування живого досвіду людини засобами кіно.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АВТОРСЬКОГО ВІЗУАЛЬНОГО ПРОЄКТУ

1.1. Обґрунтування вибору жанру та формату аудіовізуального твору

Вибір жанру та формату аудіовізуального твору обумовлений специфікою теми дослідження та характером матеріалу, з яким працює автор.

Дипломний проєкт реалізується у форматі соціального проблемного відеонарису як короткометражний авторський аудіовізуальний твір документально-есеїстичного характеру, побудований на спостереженні за життям і творчими практиками незалежних митців Амстердама.

У роботі поєднуються елементи документального спостереження, авторського закадрового тексту, візуальної метафори та фрагментарної монтажної структури. Такий формат дозволяє поєднати аналітичний підхід до дослідження соціокультурного середовища з художнім осмисленням внутрішнього стану героїв.

Соціальний відеонарис як жанр передбачає не лише фіксацію фактів, а й інтерпретацію явищ через авторське бачення. У межах цього проєкту це дає змогу розкрити не тільки зовнішні обставини життя митців, а й їхній внутрішній конфлікт, пов'язаний із питанням автентичності та творчої свободи.

Використання елементів документального спостереження (observational documentary) обумовлене прагненням зберегти природність поведінки героїв та уникнути штучної постановочності [1]. Камера виступає як інструмент фіксації реальних ситуацій, що розгортаються у звичному середовищі персонажів.

Обраний формат також передбачає мінімальне втручання у хід подій, що дозволяє досягти ефекту присутності та створити більш достовірне зображення реальності. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку документального кіно, де акцент зміщується з пояснення на спостереження.

Крім того, обраний жанр дозволяє інтегрувати елементи поетичного документального есе, що розширює можливості візуального висловлювання та дозволяє працювати не лише з фактичним матеріалом, а й із атмосферою, ритмом і образами.

Отже, поєднання соціального відеонарису, документального спостереження та елементів поетичного есе є найбільш доречним форматом для реалізації авторського задуму, оскільки дозволяє одночасно дослідити соціальний контекст, зберегти природність матеріалу та передати складність внутрішнього світу героїв.

1.2. Тема та ідея дипломного проєкту

Дипломний проєкт є документальним аудіовізуальним твором, побудованим на спостереженні за трьома персонажами, незалежними митцями, пов'язаними з андеграундною сценою Амстердама. Кожен із героїв репрезентує окремий підхід до творчості: через музику та організацію нелегальних подій, через роботу з матеріалом і простором, а також через індивідуальну студійну практику.

Офіційна тема дипломного проєкту «Artists of the Underground (Митці під землею)» окреслює його соціокультурний контекст і виробничу рамку. Водночас художня назва самого аудіовізуального твору — «Перша крапля дощу» — розкриває поетичний рівень проєкту. Вона не пояснює фільм

буквально, а працює як образ першого внутрішнього імпульсу, першого сліду, моменту, коли прихований творчий стан починає проявлятися назовні.

Структурно проєкт складається з трьох умовних новел, об'єднаних спільною темою пошуку автентичності в умовах сучасного міського середовища, де посилюється вплив комерціалізації.

Андеграунд у даному випадку розглядається не лише як соціокультурне явище, а як простір, у якому зберігається прагнення до творчої свободи, щирості та експерименту. Саме в цьому середовищі митець має можливість існувати поза жорсткими рамками комерційних вимог, що робить його діяльність особливо показовою для аналізу проблеми автентичності.

Митець постає не як статичний об'єкт спостереження, а як процес — динамічний, нестабільний, відкритий до змін. Це зумовлює специфічний підхід до побудови аудіовізуального матеріалу, в якому важливими стають не лише події, а й моменти, паузи, випадкові деталі та атмосфера.

Таким чином, проєкт виходить за межі традиційного соціального дослідження і набуває рис філософського висловлювання про неможливість повного відтворення живого досвіду засобами кіно.

Ідея проєкту полягає не у створенні завершеного портрета митця, а у спробі зафіксувати сам процес його творчого існування. У центрі уваги перебувають моменти, паузи, випадкові деталі, середовище та внутрішні стани героїв, через які розкривається складність їхнього досвіду. Авторська оповідь поєднує окремі історії в єдину рефлексію про природу творчості, автентичність і межі її аудіовізуальної репрезентації.

1.3. Конфлікт як смислотворчий елемент авторського твору

На поверхневому рівні конфлікт проявляється як протиставлення творчої свободи митця та зовнішніх соціально-економічних умов, що змушують його адаптувати власну діяльність до вимог ринку, медійності та очікувань аудиторії.

Проте у межах цього проєкту конфлікт розглядається значно глибше — як протиріччя між живою, змінною природою людини та спробою її фіксації засобами аудіовізуального мистецтва.

Митець у кадрі постає не як статичний об'єкт спостереження, а як жива змінна присутність, що перебуває у постійному процесі трансформації.

Будь-яка спроба зафіксувати цей стан призводить до його часткового спрощення або втрати. У цьому сенсі камера не лише фіксує реальність, але й одночасно обмежує її, перетворюючи складний живий досвід на впорядкований візуальний образ.

Таким чином, виникає подвійний конфлікт: з одного боку — між митцем і середовищем, з іншого — між реальністю та її репрезентацією.

У структурі проєкту цей конфлікт проявляється через різні форми творчого існування героїв: музичну діяльність і організацію незалежних подій, роботу з матеріалом і простором, а також індивідуальну студійну практику. Кожна з цих ліній по-своєму демонструє напруження між внутрішнім творчим імпульсом і зовнішніми умовами середовища.

Цей конфлікт не має остаточного розв'язання і не прагне до класичної драматургічної кульмінації. Натомість він проявляється у серії спостережень, ситуацій та фрагментів, які поступово формують у глядача відчуття межі між тим, що можна побачити, і тим, що залишається поза кадром.

інтимних виміру, оскільки ставить питання не тільки про становище митця в сучасному середовищі, а й про межі самого кінематографічного спостереження.

1.4. Концепція та художній задум проєкту

Концепція дипломного проєкту базується на принципі спостереження як основному способі взаємодії з реальністю.

Авторський підхід передбачає відмову від жорстко структурованої постановки на користь відкритої форми, у якій розвиток матеріалу визначається самими героями, їхньою поведінкою та обставинами, у яких вони перебувають.

Камера у проєкті виступає не як інструмент прямого пояснення чи контролю, а як присутність, що супроводжує героя та фіксує моменти його існування у природному середовищі.

Художній задум полягає у створенні аудіовізуального простору, в якому важливими є не лише події, але й паузи, деталі, випадкові жести та атмосферні стани. Особлива увага приділяється ритму, тривалості кадру та взаємодії між зображенням і звуком.

Центральним образним мотивом проєкту є «перша крапля дощу» — назва, що походить з історії однієї зі скульптур Нірмана Кейна. За словами митця, коли робота над скульптурою майже завершувалася, до його робочого простору біля води прийшла п'ятирічна дівчинка на ім'я Туана, що в перекладі з перської означає «перша крапля дощу». На запитання митця про те, що вона бачить, дівчинка не відповіла словами, а попросила батька підняти її на основу скульптури й обійняла камінь. Ця історія стала для проєкту важливим образом безпосереднього, тілесного й емоційного контакту з мистецтвом.

У межах фільму цей образ поєднує теми матеріальності, вразливості та безпосередньої присутності, коли мистецтво сприймається не через пояснення, а через тілесний і емоційний контакт.

Проект не прагне до лінійного наративу або чітко визначеної сюжетної структури. Натомість він будується як послідовність спостережень, що поступово формують цілісне відчуття присутності та взаємодії з героями.

Візуальне рішення ґрунтується на поєднанні урбаністичного середовища та інтимних творчих просторів. Контраст між холодною фактурою міста та теплим світлом майстерень підкреслює внутрішній стан персонажів і їхнє відокремлення від зовнішнього світу.

Звукове рішення передбачає використання природного звукового середовища: міського шуму, уривків розмов, тиші та музики самих героїв. Це дозволяє створити ефект занурення та підсилити відчуття реальності.

Отже, концепція проекту полягає у створенні відкритої, спостережливої форми, яка не нав'язує глядачу однозначного трактування, а пропонує досвід співпереживання та самостійного осмислення побаченого.

1.5. Аналіз сучасних аудіовізуальних творів-аналогів

Для формування концепції дипломного проекту важливим етапом став аналіз сучасних аудіовізуальних творів, близьких за методом, інтонацією та способом взаємодії з реальністю. У межах цього дослідження особливу увагу приділено не стільки прямим сюжетним аналогам, скільки формальним і методологічним орієнтирам: спостережній документалістиці, іммерсивній журналістиці, авторському відеонарису та творам, у яких реальність подається не як завершене пояснення, а як досвід перебування всередині середовища.

Одним із базових орієнтирів для осмислення документальної форми є типологія Білла Ніколза [10], який виокремлює, зокрема, спостережний (observational) та учасницький (participatory) режими документального кіно. Спостережний режим ґрунтується на мінімальному втручанні режисера у події, тоді як партисипативний акцентує взаємодію між автором і героєм. Для даного дипломного проєкту особливо важливим є саме поєднання цих двох підходів: з одного боку, збереження природності середовища та поведінки персонажів, а з іншого — визнання того, що сама присутність камери й автора вже впливає на реальність, яку вони намагаються зафіксувати.

У цьому контексті важливим референсом є спостережна документалістика у її «занурювальному» вимірі. У цьому контексті важливим референсом є спостережна документалістика Фредеріка Вайзмана, для якої характерні увага до простору, тривале перебування всередині середовища, відмова від прямого авторського коментаря та прагнення дати глядачеві не готову тезу, а досвід спостереження. Такий підхід є важливим для мого проєкту, оскільки дозволяє мислити камеру не як інструмент ілюстрації заздалегідь сформульованої думки, а як засіб поступового наближення до героя через тривалість, деталь і атмосферу.

Окрему роль у формуванні авторського методу відіграє гонзо-журналістика не як прямий метод роботи, а як концептуальний орієнтир. На відміну від класичного гонзо, що передбачає активне втручання автора у події та радикальну суб'єктивність, у проєкті зберігається спостережний підхід до зйомки. Водночас важливим є сам принцип визнання неминучої суб'єктивності будь-якого зображення.

Таким чином, навіть за відсутності прямого втручання, авторська позиція проявляється через вибір кадру, тривалості спостереження та структуру монтажу.

Близьким до цього підходу є і стиль іммерсивної журналістики та документалістики, який активно розвивався в медіасередовищі VICE [2]. У таких роботах увага зосереджується не лише на темі, а й на зануренні автора у середовище, безпосередньому контакті з героями та передачі атмосфери подій. Такий спосіб роботи з матеріалом важливий для даного дипломного проєкту, оскільки герої в ньому розглядаються не як об'єкти зовнішнього аналізу, а як носії складного, суперечливого, живого досвіду, який можна відчувати лише через близькість до їхнього простору, ритму життя та способу мислення. Водночас досвід VICE показує і межу такого підходу: максимальне наближення до героя не гарантує повного «володіння» його образом, а лише відкриває ширший простір для неоднозначного сприйняття.

Ще одним важливим аналогом у контексті візуальної логіки проєкту є фільми, побудовані на фрагментарному, поетичному та непояснювальному способі спостереження. Показовим прикладом є «Hale County This Morning, This Evening» Рамелла Росса, який BFI характеризує як «poetically fragmented documentary», що формує інтимний погляд на спільноту через уважність до моменту, погляду, паузи та повсякденного жесту [11]. Для нашого проєкту це важливо як підтвердження того, що документальне висловлювання не зобов'язане зводитися до прямого коментаря чи жорсткої фабули: іноді саме фрагмент, атмосфера і спостереження дозволяють точніше передати відчуття присутності, ніж пояснювальний наратив [13, с. 60–62].

Отже, аналіз сучасних аудіовізуальних творів-аналогів дозволяє окреслити кілька принципових орієнтирів для дипломного проєкту. По-перше, це спостережний характер зйомки та увага до реального середовища героя. По-друге, це визнання неминучої суб'єктивності авторського погляду, близьке до логіки гонзо-журналістики та іммерсивного репортажу. По-третє, це право на фрагментарну, атмосферну, частково есеїстичну форму, в якій образ

людини не вичерпується поясненням. Саме поєднання цих підходів і формує методологічну основу даного аудіовізуального твору.

1.6. Візуальна мова, стилістика та образна система проєкту

Візуальна мова дипломного проєкту базується на поєднанні документального спостереження та мінімалістичного художнього підходу до зображення.

Основою стилістики є робота з природним світлом, реальними просторами та живими ситуаціями без постановочного втручання. Камера використовується переважно у форматі ручної зйомки (handheld), що дозволяє зберегти відчуття присутності та безпосереднього контакту з героєм. Композиційне рішення кадру будується на простоті та функціональності: середні та крупні плани використовуються для передачі стану персонажа, тоді як загальні плани фіксують середовище та контекст його існування. Особлива увага приділяється фактурам, деталям і матеріальності простору — робочим інструментам, поверхням, об'єктам, які формують візуальний образ героя.

Важливим елементом візуальної системи є контраст між різними типами простору: індустріальним урбаністичним середовищем та інтимними творчими просторами. Такий підхід дозволяє підкреслити взаємозв'язок між зовнішнім світом і внутрішнім станом персонажа [4, с. 185–186].

Колористичне рішення проєкту не ґрунтується на жорсткій стилізації, а будується на природній кольоровій палітрі середовища з подальшим легким коригуванням у постпродакшені для досягнення візуальної цілісності.

Основною метою є не створення декоративного ефекту, а збереження достовірності зображення.

Зйомка ґрунтується на використанні обмеженої кількості ракурсів, що відповідає документальному характеру проєкту та дозволяє зосередитися на змісті, а не на складній постановці. У деяких випадках можливе використання статичних кадрів або простих додаткових ракурсів для розширення візуального матеріалу.

Окрему роль відіграють зйомки середовища без присутності героя: простір, у якому він працює, деталі його діяльності, процес створення об'єктів. Такі кадри формують додатковий рівень сприйняття та дозволяють розкрити образ персонажа непрямыми засобами [4, с. 184–186].

Таким чином, візуальна мова проєкту ґрунтується на простоті, спостереженні та уважності до реальності, що дозволяє створити цілісне, але водночас відкрите для інтерпретації аудіовізуальне висловлювання.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ

2.1. Збір та систематизація візуального й теоретичного матеріалу

Підготовчий етап реалізації дипломного проєкту передбачав збір та систематизацію як візуального, так і теоретичного матеріалу, необхідного для формування цілісної концепції майбутнього аудіовізуального твору.

Збір візуального матеріалу здійснювався шляхом безпосереднього дослідження міського середовища Амстердама, зокрема індустріальних та творчих просторів, у яких функціонують незалежні митці. Особлива увага приділялася району NDSM, який є важливим осередком андеграундної культури та неформальних мистецьких практик [12].

У процесі підготовки було проведено серію спостережень за середовищем, що дозволило сформувати первинне уявлення про візуальну атмосферу проєкту: фактури індустріального простору, характер освітлення, взаємодію людини з матеріалом та середовищем.

Окремим етапом став пошук та відбір героїв, що включав особисті зустрічі, комунікацію та попереднє знайомство з їхньою діяльністю. У ході цих взаємодій було зібрано не лише фактичну інформацію про персонажів, але й сформовано розуміння їхнього світогляду, творчого підходу та способу існування в обраному середовищі.

У процесі підготовки було виокремлено три основні лінії майбутнього твору: музичну практику та організацію незалежних подій, роботу з матеріалом і простором у скульптурній практиці, а також індивідуальну студійну творчість. Такий поділ дозволив розглядати героїв не як однакових

представників андеграундного середовища, а як носіїв різних способів творчого існування.

Зібраний візуальний матеріал включає тестові зйомки, фрагменти інтерв'ю, а також фото- та відеофіксацію локацій, що дозволило оцінити потенціал простору для подальшої роботи.

Паралельно здійснювався збір теоретичного матеріалу, що охоплює питання сучасної документалістики, спостережного методу, а також проблематику автентичності в мистецтві. Аналіз цих джерел дозволив сформуванню концептуальну основу проєкту та визначити його місце у сучасному аудіовізуальному контексті.

Систематизація отриманих матеріалів відбувалася шляхом їхнього відбору, структурування та співставлення з авторською концепцією. Це дало можливість виокремити ключові теми, візуальні мотиви та напрямки подальшої реалізації проєкту.

Отже, підготовчий етап забезпечив необхідну базу для переходу до практичної реалізації дипломного проєкту, сформувавши як візуальне, так і концептуальне підґрунтя майбутнього твору.

2.2. Розробка цільової аудиторії та визначення призначення авторського аудіовізуального твору

Визначення цільової аудиторії є важливим етапом у процесі розробки дипломного проєкту, оскільки дозволяє окреслити комунікаційні межі твору та сформуванню його змістову спрямованість.

Основною цільовою аудиторією проєкту є молоді люди віком приблизно від 18 до 35 років, які цікавляться сучасною культурою, документальним кіно,

незалежною музичною сценою, візуальним мистецтвом та альтернативними формами самовираження.

До цієї аудиторії належать як безпосередні учасники творчого середовища — митці, музиканти, фотографи, організатори незалежних подій, так і глядачі, які мають інтерес до андеграундної культури та відкритих, авторських аудіовізуальних форм.

Окрему групу аудиторії складають студенти та дослідники у сфері мистецтва, кіно та культурології, для яких проєкт може бути цікавим як приклад сучасного авторського підходу до документалістики.

Проєкт також орієнтований на фестивальну та незалежну культурну аудиторію, яка сприймає аудіовізуальні твори не лише як розважальний контент, а як форму художнього висловлювання та рефлексії.

Призначення авторського аудіовізуального твору полягає не у прямому інформуванні чи поясненні, а у створенні простору для спостереження, емоційного занурення та осмислення.

Фільм не пропонує однозначних висновків, а натомість ставить перед глядачем питання, пов'язані з автентичністю, творчою свободою, комерціалізацією культури та можливістю залишатися собою в сучасному міському середовищі.

Отже, проєкт спрямований на аудиторію, яка готова до сприйняття відкритої, нефіналізованої форми та зацікавлена у глибшому осмисленні людського досвіду через мову документального аудіовізуального мистецтва.

2.3. Соціокультурний контекст проєкту

Соціокультурний контекст дипломного проєкту формується в умовах сучасного урбаністичного середовища, яке характеризується високою динамікою змін, глобалізаційними процесами та трансформацією культурних практик.

Сучасне місто виступає не лише як фізичний простір, а як складна система взаємодії різних соціальних, економічних і культурних процесів. У цьому середовищі митець змушений адаптуватися до нових умов, де творчість дедалі більше інтегрується у ринкові механізми, медіапростір та систему соціальних очікувань [13].

Проблема існування митця в умовах культурних індустрій та комерціалізації творчості розглядалася з урахуванням праць А. Макроббі та М. Фішера [7; 10].

Особливу роль у цьому контексті відіграє андеграундна культура, яка функціонує як альтернатива домінуючим формам офіційного мистецтва. Вона створює простір для експерименту, самовираження та пошуку нових форм, часто поза комерційною логікою [6].

Окремим проявом андеграундної культури в межах проєкту є незалежна електронна музична сцена, пов'язана з практиками самоорганізованих подій, рейв-культурою та альтернативними формами спільнотності. Контекст цієї сцени розглядався з урахуванням дослідження С. Рейнольдса про розвиток рейв-культури [15], а також матеріалів DJ Mag та Resident Advisor, присвячених сучасним незалежним музичним спільнотам [9;12; 16].

Амстердам як місце реалізації проєкту є показовим прикладом такого соціокультурного середовища. Місто поєднує високий рівень культурної інституціоналізації з активним розвитком незалежних творчих спільнот. Район

NDSM, зокрема, виступає важливим простором де взаємодіють художники, музиканти та інші представники креативних індустрій [12].

У межах проєкту NDSM розглядається не лише як локація, а як середовище, що саме переживає зміну статусу: від неформального творчого простору до більш впізнаваної та частково комерціалізованої міської зони. Це підсилює основний конфлікт роботи, пов'язаний із напруженням між незалежною творчістю та зовнішніми соціально-економічними процесами.

У цьому середовищі особливо чітко проявляється напруження між свободою творчості та необхідністю інтеграції у соціально-економічні структури. Митець одночасно прагне залишатися незалежним і змушений взаємодіяти з системою, що формує умови його існування.

Водночас сучасна культура характеризується зростанням ролі візуальних медіа, які стають основним способом фіксації та репрезентації реальності. Це підсилює значення аудіовізуального мистецтва, але також загострює питання достовірності та меж відображення людського досвіду.

Соціокультурний контекст проєкту визначається взаємодією трьох ключових факторів: урбаністичного середовища, андеграундної культури та сучасних медіа-практик. Саме на перетині цих елементів формується проблематика проєкту та його художнє рішення.

2.4. Сценарна структура (візуальний наратив) проєкту

Сценарна структура дипломного проєкту будується за принципом відкритого візуального наративу, що умовно спирається на тричастинну драматургічну логіку та поєднує її з принципами документального спостереження.

На відміну від традиційного сценарію з чітко прописаними подіями, у даному проєкті структура формується у процесі взаємодії з героями та середовищем. Це обумовлено специфікою документального матеріалу, який не може бути повністю передбачений або зафіксований наперед.

Перший акт передбачає знайомство з героями та їхнім середовищем. Глядач поступово занурюється у простори, де існують персонажі: музичне середовище, майстерню, студійний простір та урбаністичні локації Амстердама [12].

Другий акт зосереджується на процесі спостереження та спробі аудіовізуальної фіксації. Камера супроводжує героїв у їхній повсякденності, фіксує робочі процеси, діалоги, деталі середовища. Саме на цьому етапі проявляється внутрішній конфлікт між живим процесом і його аудіовізуальною репрезентацією.

Третій акт не передбачає класичного драматичного розв'язання. Натомість акцент зміщується з окремих історій персонажів на середовище та ритм спостереження. У цьому акті монтаж стає більш фрагментарним: використовуються короткі, незавершені сцени, деталі простору, повторювані візуальні мотиви, що не ведуть до кульмінації, а підкреслюють відкритість процесу. Персонажі поступово втрачають чітку наративну окремість і сприймаються як частина загального середовища.

Таким чином, третій акт відрізняється від другого тим, що замість поглиблення у повсякденну діяльність героїв він переходить до узагальнення та поступове розчинення окремих історій у загальному образі середовища, підкреслюючи неможливість повного фіксування живого процесу.

2.5. Художні та технічні засоби виразності

Художні та технічні засоби виразності у дипломному проєкті були обрані відповідно до специфіки документального підходу та концепції спостереження.

Основним технічним інструментом були цифрові камери, зокрема Blackmagic Pocket Cinema Camera 4K та Fujі X-T4, які використовувались залежно від умов зйомки та доступного освітлення. Це дало змогу гнучко адаптуватися до реального середовища та зберігати мобільність у процесі роботи.

Зйомка здійснювалася переважно у форматі ручної камери (handheld), що забезпечувало природність руху та створювало ефект присутності.

У випадках, де це доцільно, використовувались статичні кадри для фіксації простору або деталей.

Освітлення будувалось на використанні природного світла або наявного освітлення локацій. Це дозволило уникнути штучності та зберегти автентичну атмосферу середовища, в якому перебували герої.

Важливим художнім засобом була робота з простором і деталями: фактури матеріалів, інструменти, об'єкти, що оточували героя, ставали елементами візуального наративу та розкривали його діяльність непрямыми засобами. розкрити його діяльність непрямыми засобами.

Звукове рішення проєкту ґрунтувалося на використанні синхронного звуку, записаного під час зйомки за допомогою бездротових мікрофонів RØDE Wireless GO II, а також вбудованих мікрофонів камер залежно від умов зйомки.

У ситуаціях, де використання додаткового обладнання було обмежене (зокрема під час зйомки подій у відкритому середовищі), застосовувався

вбудований мікрофон камери. Також використовувалися звуки середовища: міського шуму, побутових звуків, уривків розмов, що сприяло створенню ефекту реальності та занурення.

Монтаж будувався на принципах ритмічної організації матеріалу, де важливу роль відігравали паузи, тривалість кадру та природний розвиток подій. Основною метою було не створення динамічного монтажу, а формування цілісного відчуття присутності та спостереження.

Отже, художні та технічні засоби проєкту були спрямовані на досягнення природності, простоти реалізації та відповідності авторській концепції спостереження.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ АВТОРСЬКОГО ВІЗУАЛЬНОГО ПРОЄКТУ

3.1. Апробація технічного обладнання та засобів, передбачених для реалізації проєкту

Апробація технічного обладнання стала важливим етапом практичної реалізації дипломного проєкту, оскільки дала змогу оцінити можливості обраних засобів та адаптувати їх до умов реального середовища.

У процесі підготовки та початкових зйомок було проведено тестування двох основних камер: Blackmagic Pocket Cinema Camera 4K та Fujі X-T4. Кожна з них використовувалася у різних умовах зйомки, що дало змогу оцінити їхні технічні та візуальні характеристики.

Blackmagic Pocket Cinema Camera 4K продемонструвала високий рівень деталізації та гнучкість у роботі з кольором, що є важливим для подальшої обробки матеріалу. Водночас Fujі X-T4 продемонструвала зручність у мобільній зйомці та швидкість роботи в умовах змінного середовища.

У рамках апробації було здійснено тестові зйомки з одним із героїв проєкту, що дозволило перевірити поведінку техніки у реальних умовах інтер'єру, оцінити роботу з природним освітленням та визначити оптимальні підходи до побудови кадру.

Окрема увага приділялася роботі зі звуком, зокрема запису синхронного інтерв'ю. Це дало змогу виявити особливості акустики простору та врахувати їх під час подальшого запису та обробки звуку.

У процесі тестування також було виявлено певні технічні особливості, зокрема відмінності у кольоровій передачі між камерами, що потребують

подальшого узгодження на етапі постпродакшену. Водночас ці особливості не є критичними і можуть бути використані як елемент візуальної варіативності.

Отже, проведена апробація підтвердила доцільність використання обраного технічного обладнання та дала змогу сформувати практичне розуміння процесу зйомки. Отримані результати були враховані під час роботи з героями, побудови кадру, запису звуку та подальшої обробки матеріалу.

3.2. Експлікація як технологічна схема реалізації зображально-монтажної композиції твору

Експлікація дипломного проєкту визначає послідовність технічних та творчих етапів, необхідних для формування цілісного аудіовізуального твору.

Реалізація проєкту здійснювалася як поетапна робота з матеріалом: від зйомки до монтажу та фінальної обробки.

Перший етап включав зйомку відеоматеріалу у природному середовищі героїв. Основна увага приділяється фіксації процесів, поведінки персонажів, деталей простору та живих діалогів. Зйомка здійснювалась у гнучкому форматі, без жорсткого сценарного обмеження, що дозволяло адаптуватися до реальних умов.

Другий етап полягав у первинному відборі матеріалу. Відеофрагменти переглядалися, відбиралися та структурувалися відповідно до загальної концепції проєкту. Визначалися ключові сцени, візуальні мотиви та смислові акценти.

Третій етап — монтажна збірка, у процесі якої формувалась загальна структура твору. Монтаж будувався за принципом поєднання сцен спостереження, інтерв'ю та візуальних фрагментів середовища. Особлива увага приділялась ритму, тривалості кадрів та логіці переходів між епізодами.

Четвертий етап включав кольорокорекцію та базову обробку звуку. Здійснювалось узгодження візуального матеріалу, отриманого з різних камер, з метою досягнення єдиного стилістичного рішення.

Завершальним етапом було формування фінальної версії аудіовізуального твору, яка відповідала авторській концепції та технічним вимогам.

Отже, експлікація проєкту являла собою послідовну систему дій, спрямованих на перетворення документального матеріалу у цілісний художній аудіовізуальний твір.

3.3. Композиційне та проєктне рішення авторського аудіовізуального твору

Композиційне рішення дипломного проєкту базувалося на принципі поєднання окремих фрагментів спостереження у цілісну аудіовізуальну структуру.

Проєкт побудований як послідовність сцен, що відображають життя та діяльність героїв у їхньому природному середовищі. Кожен епізод має відносну самостійність, але водночас інтегрується у загальну композицію через спільну тему та настрій.

Важливу роль у композиції відіграє чергування різних типів матеріалу: інтерв'ю, спостереження за процесом роботи, деталі середовища та загальні плани локацій. Таке поєднання дозволяє створити багаторівневу структуру, у якій образ героя розкривається поступово.

Інтерв'ю використано як один із композиційних елементів, що доповнює візуальне спостереження, але не домінує над ним. Основний акцент залишається на діях, жестах, середовищі та атмосфері.

Проектне рішення базувалося на поєднанні трьох умовних сюжетних ліній, пов'язаних з окремими героями. Водночас матеріал не має жорсткої фіксованої структури і формується у процесі зйомки та монтажу. Окремі фрагменти поєднуються через авторську оповідь, що забезпечує цілісність сприйняття.

Композиція не прагне до жорсткої лінійної структури, а формується через асоціативні зв'язки між сценами, ритмічні переходи та візуальні повтори. Це дозволяє створити більш органічне сприйняття матеріалу.

Особлива увага приділялась початку та завершенню твору. Вступ формує атмосферу та занурює глядача у середовище, тоді як фінал залишається відкритим, підкреслюючи незавершеність процесу та неможливість повного розуміння героя.

Отже, композиційне та проектне рішення було спрямоване на створення цілісного, але відкритого аудіовізуального висловлювання, що поєднує документальну достовірність і художню структуру.

3.4. Монтажні та постпродакшн-рішення

Монтажні та постпродакшн-рішення дипломного проекту формувалися відповідно до обраної документально-есеїстичної та спостережної концепції.

Монтажна структура проекту ґрунтується на поєднанні інтерв'ю, спостережних сцен, деталей середовища та візуальних фрагментів, що розкривають простір існування героїв. Основна увага приділялася не створенню динамічного сюжетного розвитку, а збереженню природного ритму подій, пауз, тривалості кадру та внутрішньої логіки сцен.

У процесі монтажу важливим стало чергування різних типів матеріалу: фрагментів розмов, робочих процесів, загальних планів локацій, крупних

планів деталей та атмосферних кадрів середовища. Таке поєднання дозволяє поступово формувати образ героїв не лише через їхні слова, а й через простір, жести, фактури та ритм їхнього існування.

Монтажне рішення не передбачає надмірного використання ефектів або штучної драматизації. Перевага надається простим переходам, природному розвитку сцен та асоціативним зв'язкам між епізодами. Це відповідає загальній концепції проєкту, у якій важливо зберегти відчуття спостереження та присутності.

Постпродакшн включає базову кольорокорекцію для узгодження матеріалу, знятого на різні камери, а також обробку звуку з метою підвищення його якості та зрозумілості. Колірне рішення спрямоване на збереження природної атмосфери локацій без надмірної стилізації, тоді як звукова обробка має підтримати відчуття реального середовища.

Отже, монтажні та постпродакшн-рішення проєкту спрямовані на створення цілісного, спостережливого й відкритого аудіовізуального висловлювання, що поєднує документальну достовірність із авторською художньою структурою.

3.5. Кошторис реалізації авторського аудіовізуального проєкту

Кошторис дипломного проєкту сформовано з урахуванням його незалежного характеру, мінімалістичного підходу до виробництва та використання власного технічного забезпечення.

Основна частина обладнання (камери, оптика, комп'ютер та програмне забезпечення DaVinci Resolve Studio) є у власному користуванні автора, що значно зменшує загальні витрати на реалізацію проєкту.

Стаття витрат	Зміст витрат	Орієнтовна сума
1. Транспортні витрати	Пересування між локаціями зйомки в Амстердамі, зокрема NDSM та Amsterdam Zuidas	60–70 € (євро)
2. Оренда звукового обладнання	Оренда мікрофонів або радіосистем для запису синхронного звуку	50 € (євро)
3. Постпродакшн	Монтаж і кольорокорекція виконуються самотійно у DaVinci Resolve Studio	0 € (євро)
4. Організаційні витрати	Друк матеріалів, дрібні технічні покупки, подовжувачі та допоміжні засоби	10–20 € (євро)
5. Разом		120–150 € (євро)

Отже, загальний бюджет проєкту залишається відносно невеликим та відповідає формату індивідуального авторського виробництва. Орієнтовна

сума витрат становить 150 € залежно від кількості знімальних днів та потреб у технічному забезпеченні.

3.6. Опис готового результату та його презентаційна форма

Результатом дипломного проєкту є авторський аудіовізуальний твір у форматі короткометражного соціального відеонарису тривалістю до 10 хвилин.

Фільм складається з трьох взаємопов'язаних частин (новел), кожна з яких розкриває окремого героя через спостереження за його діяльністю, середовищем та способом життя. Усі частини об'єднуються спільною темою автентичності, творчості та внутрішнього конфлікту митця.

Готовий твір не передбачає жорсткої наративної структури або однозначного висновку. Натомість він формує відкритий аудіовізуальний простір, у якому глядач отримує можливість самостійно інтерпретувати побачене.

Візуально проєкт поєднує документальну фіксацію, атмосферні сцени середовища та інтерв'ю, що створює багаторівневу композицію. Звукове рішення включає синхронний звук, фрагменти розмов та природне звукове середовище.

Презентаційна форма проєкту полягає у його демонстрації в рамках студентського захисту дипломних робіт, а також у можливій участі в студентських кінофестивалях та незалежних культурних платформах.

Крім основного відеопродукту, проєкт може бути доповнений візуальними матеріалами (кадри, фрагменти відео, супровідні зображення), які використовуються для презентації та публічного показу.

Отже, результатом роботи є цілісний аудіовізуальний твір, що поєднує документальну достовірність з авторським художнім підходом та відображає заявлену концепцію проєкту.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дипломного проєкту «Artists of the Underground / (Митці під землею)» було досліджено тему існування незалежного митця в сучасному урбаністичному середовищі та проблему збереження творчої автентичності в умовах комерціалізації культури. Робота над проєктом дала змогу осмислити андеграундне мистецьке середовище не лише як соціокультурне явище, а і як простір внутрішньої свободи, опору та особистого вибору.

У теоретичній частині було обґрунтовано вибір жанру соціального проблемного відеонарису з елементами документального спостереження та поетичного документального есе. Саме такий формат виявився найбільш відповідним для розкриття обраної теми, оскільки дозволяє поєднати фіксацію реального середовища з авторським художнім осмисленням. Особливу увагу було приділено питанню меж документальної репрезентації: образ героя у кадрі не може бути вичерпним або остаточним, адже жива людина завжди залишається складнішою за її аудіовізуальне відображення.

У процесі дослідження було визначено ключовий конфлікт проєкту: напруження між внутрішньою потребою митця до самовираження та зовнішніми соціально-економічними умовами, які змушують творчість адаптуватися до вимог ринку, медійності й очікувань аудиторії. Водночас у роботі цей конфлікт розглядається ширше — як протиріччя між живою, змінною природою творчого суб'єкта та спробою зафіксувати його засобами кіно.

Підготовчий етап дипломного проєкту включав збір і систематизацію візуального та теоретичного матеріалу, дослідження середовища Амстердама, зокрема району NDSM, пошук героїв, аналіз їхньої творчої діяльності та

визначення основних візуальних мотивів майбутнього твору. У результаті було сформовано концептуальну й образну основу проєкту, що поєднує урбаністичне середовище, інтимні творчі простори, робочі процеси, деталі побуту та атмосферу незалежного мистецького існування.

Практична реалізація проєкту ґрунтувалася на використанні цифрових камер, природного світла, синхронного звуку, ручної камери та спостережного методу зйомки.

У результаті роботи було створено авторське аудіовізуальне висловлювання про творчість як форму внутрішньої необхідності, особистої свободи та способу існування людини поза межами стандартизованої системи.

Отже, мету дипломного проєкту було досягнуто: розроблено авторський аудіовізуальний твір у форматі соціального проблемного відеонарису, що досліджує життя незалежних митців і порушує питання автентичності, творчої свободи та меж документальної фіксації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брюховецька Л. Кіномистецтво: сучасні теорії та практики. Київ, 2015. 280 с.
2. Матеріали про незалежну культуру, іммерсивну журналістику та андеграундні спільноти // VICE. URL: [VICE](#) (date of access: 17.02.2026).
3. Присяжненко О., Прокопчук А. Естетичні стратегії сучасної фотографії: між мистецтвом і візуальним шумом // Ерделівські читання : зб. матеріалів Тридцятої міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 27–29 трав. 2025 р. / редкол.: М. В. Приймич, О. І. Гаврош, О. І. Луковська [та ін.] ; упоряд. М. В. Приймич, О. І. Гаврош. Ужгород : Закарпатська академія мистецтв, 2025. С. 150–153.
4. Присяжненко О., Прокопчук А. Сучасна фотографія як медіум пам'яті та спротиву: образність, етика, політичність // «М'яка сила» українського мистецтва в координатах сучасного світу : зб. наук. ст. та тез наук. повід. за матеріалами Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., 24.06.2025 р. Київ : ІК НАМ України, 2025. С. 183–188.
5. Bishop C. Artificial Hells: Participatory Art and the Politics of Spectatorship. London : Verso, 2012. 390 p.
6. Bourriaud N. Relational Aesthetics. Dijon : Les presses du réel, 2002. 125 p.
7. Fisher M. Capitalist Realism: Is There No Alternative? Winchester : Zero Books, 2009. 81 p.
8. Hale County This Morning, This Evening. 2018. URL: [BFI page for the film](#) (date of access: 18.01.2026).
9. Inside the UK's thriving free party scene // DJ Mag. URL: [DJ Mag](#) (date of access: 21.01.2026).

10. McRobbie A. Be Creative: Making a Living in the New Culture Industries. Cambridge : Polity Press, 2016. 220 p.
11. Nichols B. Introduction to Documentary. Bloomington : Indiana University Press, 2017. 390 p.
12. NDSM Amsterdam Official Website. URL: [NDSM Amsterdam](#) (date of access: 11.02.2026).
13. Prokopchuk I., Prysiazhnenko O., Lohachova B., Prokopchuk A. Street photography as a phenomenon of visual art of the 20th–21st centuries // Збірник матеріалів VII Міжнародної наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми сучасного дизайну», м. Київ, 04 квітня 2025 року : у 3 т. Київ : КНУТД, 2025. Т. 1. С. 59–62.
14. Rabiger M. Directing the Documentary. New York : Focal Press, 2020. 546 p.
15. Reynolds S. Energy Flash: A Journey Through Rave Music and Dance Culture. London : Faber & Faber, 2013. 752 p.
16. Underground electronic music culture articles // Resident Advisor. URL: [Resident Advisor](#) (date of access: 11.02.2026).
17. Life and Art in Post-Capitalism — exhibition announcement // Vrij Paleis. URL: [Vrij Paleis program](#) (date of access: 07.03.2026).
18. Winston B. Claiming the Real: The Documentary Film Revisited. London : BFI, 2008. 328 p.
19. Wiseman F. At Berkeley [Documentary film]. Zipporah Films, 2014.

ДОДАТКИ

Додаток А — Візуальні матеріали (авторські кадри з відео)

Додаток Б — Moodboard проєкту

Додаток В — Приклади локацій (NDSM, Amsterdam Zuidas)

Додаток Г — Бекстейдж знімального процесу

Додаток А

Візуальні матеріали (авторські кадри з відео)

1. Візуальна лінія Nicolas Moon

Рис. А.1 — Nicolas Moon у процесі роботи над живописним об'єктом

Рис. А.2 — Робота Nicolas Moon з матеріалом та конструкцією об'єкта

Рис. А.3 — Деталі студійного середовища Nicolas Moon

Рис. А.4 — Фактура матеріалу як елемент образної системи проекту

*Рис. А.5 — Поєднання живописної поверхні та об'єктної форми в роботі
Nicolas Moon*

Рис. А.6 — Портрет Nicolas Moon у робочому просторі

2. Візуальна лінія SÆNDO / Sander Troost

Рис. А.7 — Кадр з інтерв'ю з героєм проєкту

Рис. А.8 — Робочий процес героя у власному середовищі

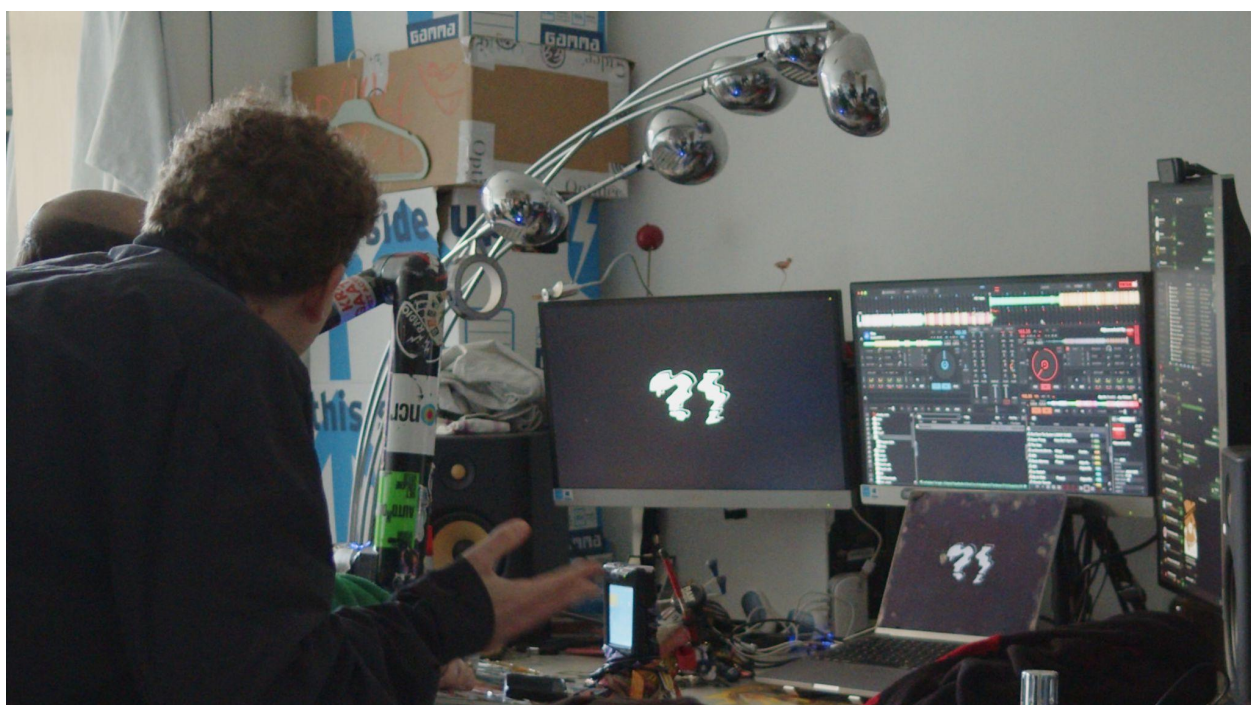

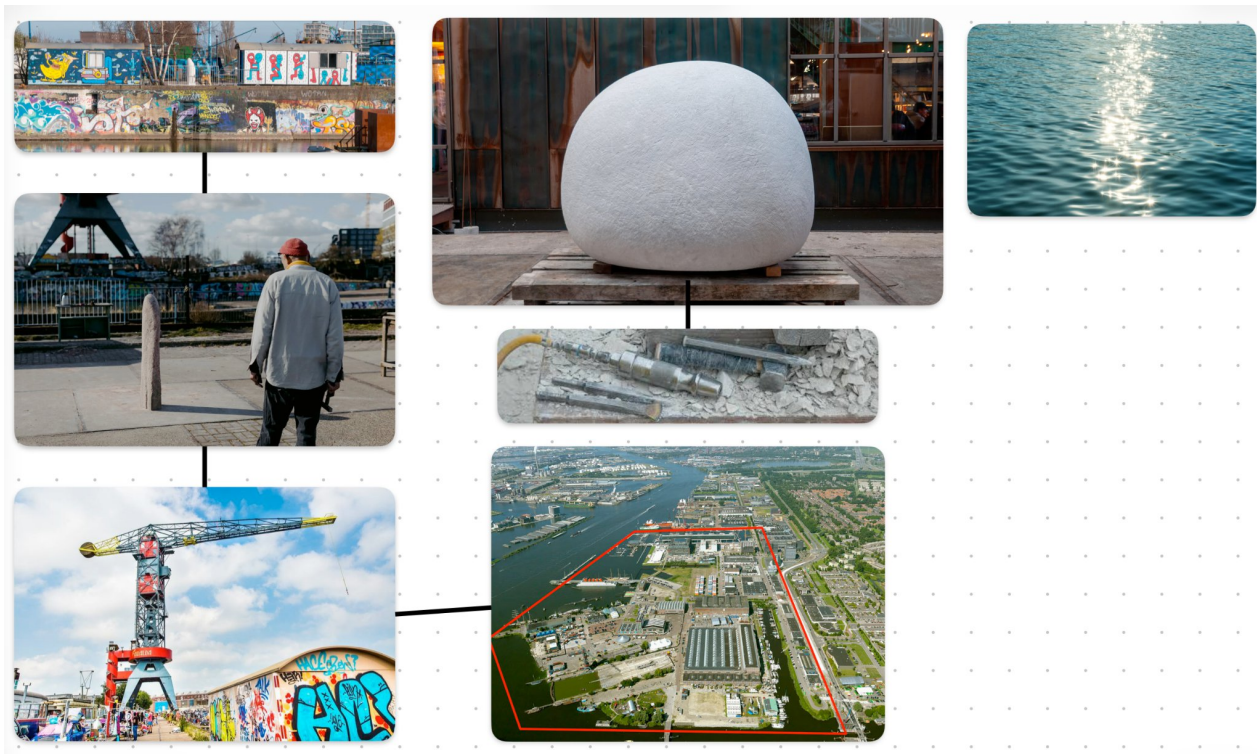
Рис. А.9 — Взаємодія автора з героєм під час зйомки

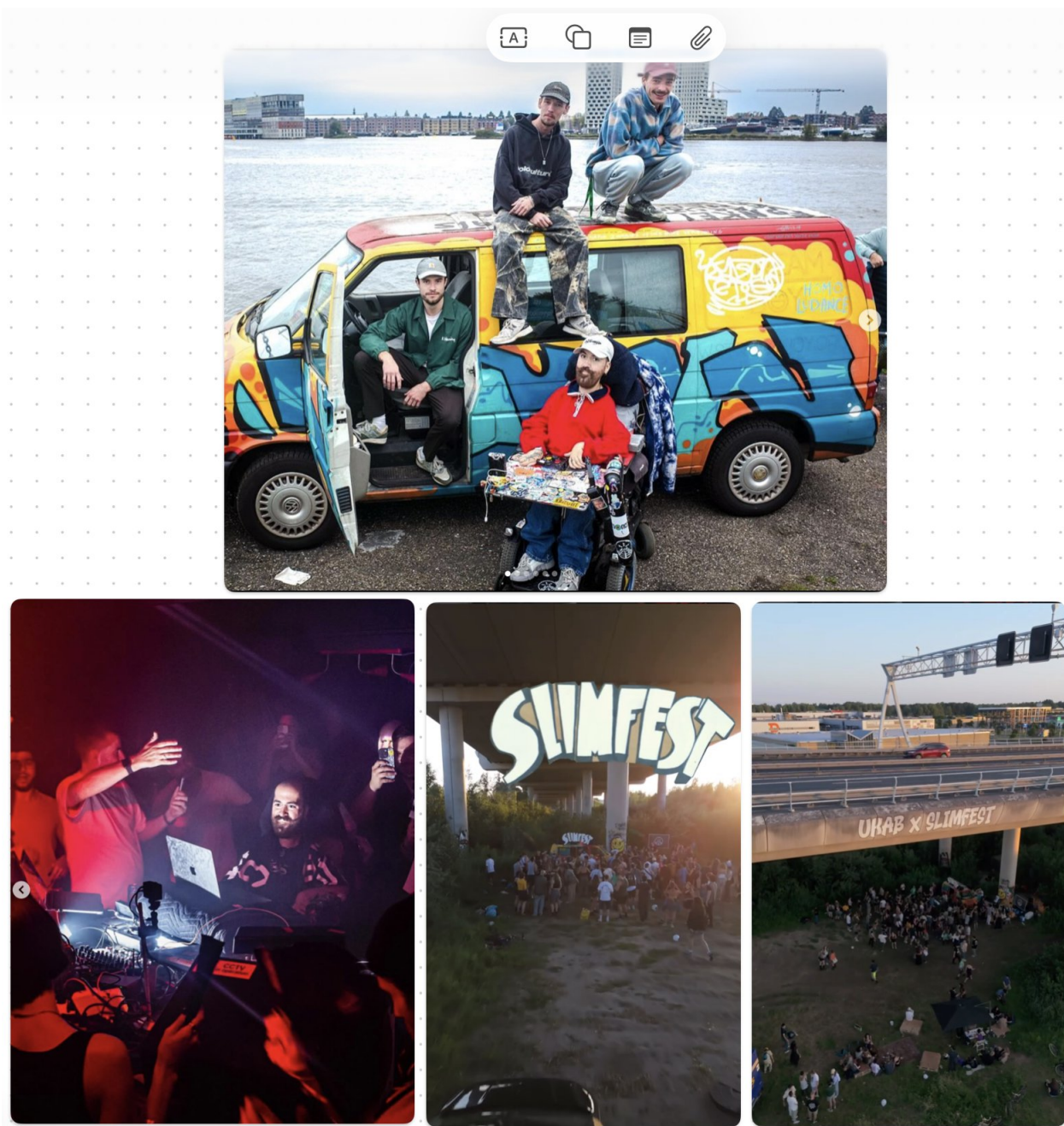
Рис. А.10 — Портрет героя в інтер'єрі

Додаток Б

Візуальні референси (moodboard)

Б.1 — Візуальна атмосфера персонажа (Nirman Cain)

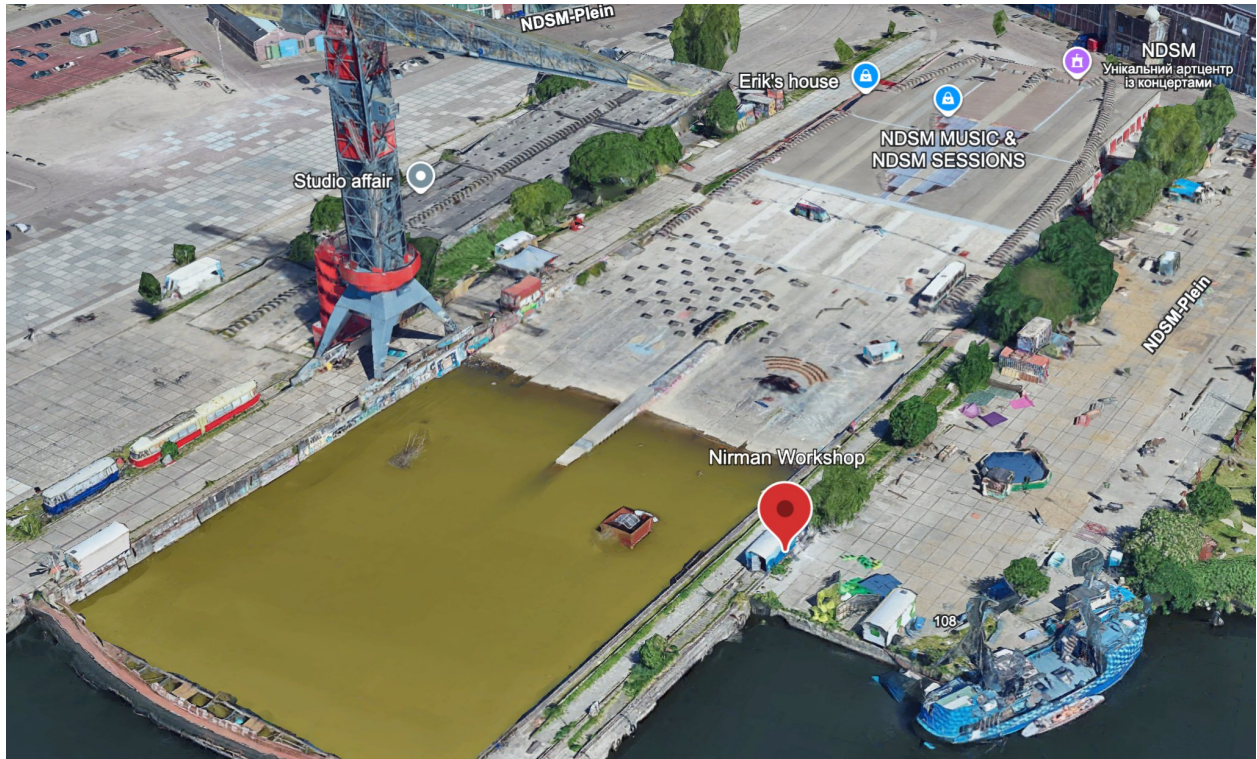

Додаток Б.2

Візуальна атмосфера персонажа (Sander Troost)

Додаток В

Приклади локацій (NDSM, Amsterdam Zuidas)

Додаток В.1

Приклади локацій зйомки (територія NDSM, Амстердам)

Додаток В.2

*Приклад локації зйомки (робочий простір Nirman, джерело: відкриті
інтернет-ресурси)*

Додаток В.3

Приклад середовища нелегальних музичних подій

(джерело: відкриті інтернет-ресурси, DJ Mag, фото: Том РС)

Додаток Г

Бекстейдж знімального процесу

???